

Sinteza »Povijest Istre« treba da bude jedno od kapitalnih djela naše kulture, djelo od iznimnog nacionalnog i znanstvenog značenja, djelo za kojim se već desetljećima osjeća neodložna potreba.

Petar Strčić

INSTITUT ZA HRVATSKU POVIJEST 1974—1975.

G. 1974, udruživanjem Instituta za hrvatsku povijest i Instituta za arheologiju na Sveučilištu u Zagrebu, nastala je nova radna organizacija — Centar za povijesne znanosti. Čim su to zakonske mogućnosti dopustile, oba instituta su se odmah nakon toga organizirala kao osnovne organizacije udruženog rada. Tako je Institut za hrvatsku povijest danas OOUR Centra za povijesne znanosti. Sada je u toku proces kojim će se Centru, također kao zasebna OOUR, pridružiti i Institut za povijest umjetnosti. Potpisivanjem samoupravnog sporazuma sa Sveučilištem nova radna organizacija postat će Centrom za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Udruživanje triju dosad samostalnih instituta nije poteklo iz njihovih unutrašnjih, znanstvenih potreba. Ono je rezultat situacije koja je nastala pripremanjem i zatim usvajanjem republičkog zakona o znanstvenom radu. Njegove odredbe o uvjetima koje moraju zadovoljavati znanstvene ustanove, napose o broju znanstvenih radnika određenih kategorija, dovele su u pitanje opstanak i financiranje triju instituta, te su oni našli izlaz u međusobnom udruživanju. Bilo bi poželjno da od toga bude i znanstvene koristi, tj. da Centar ne ostane samo mehanički zbir triju instituta, već da dođe i do koordinacije njihovih znanstvenih programa u točkama u kojima se dodiruju. Mukotrpan posao od stvaranja koncepcije o Centru do njegove sudske registracije i organiziranja OOUR-a izvršen je vlastitim snagama institutâ, napose zalaganjem dosadašnjeg direktora Instituta za hrvatsku povijest prof. dr Lj. Bobana. Zbog toga bi trebalo očekivati da će taj posao — koji je velikim dijelom paralizirao rad na daljoj unutrašnjoj organizaciji Instituta — donijeti za sada koristi bar u ujedinjavanju administrativnih kadrova triju instituta i modernizaciji administracije. Stvaranje Centra dovelo je do personalnih promjena. Dosadašnji direktor Instituta prof. dr Lj. Boban dobio je od skupštine Sveučilišta mandat v. d. direktora Centra u osnivanju, na kojoj je funkciji ostao i dalje, a za predstojnika Instituta za hrvatsku povijest izabran je prof. dr I. Karaman.

Kadrovski sastav znanstvenog osoblja Instituta ostao je isti, s tim što su od suradnika u stalnom radnom odnosu dva asistenta pripravnika postali asistenti, a jedan je magistrirao. Tako Institut sada ima jednog višeg znanstvenog suradnika i tri asistenta od kojih dva sa završenim, a jedan s upisanim postdiplomskim studijem. Upravo je u toku postupak oko sklapanja ugovora o udruživanju rada i ugovora o djelu sa suradnicima koji su u stalnom radnom odnosu kod drugih radnih organizacija. Tako će se napokon regulirati sadašnja praksa Instituta da ima razgranatu mrežu suradnika, poglavito iz redova znanstvenih radnika sa Sveučilišta.

Tokom ovog razdoblja i dalje su pristizali rezultati znanstvenog rada ostvarenog u okviru planova Instituta i izvršenog uz materijalnu pomoć Instituta u vidu osiguranih sredstava za rad u domaćim i stranim arhivima i knjižnicama. Pojedine teme planirane u okviru četiriju odjela Instituta (I od doseljenja do 1102, II od 1102—1790, III od 1790—1918, IV od 1918. dalje) i znanstvenih odbora za povijest Vojne Krajine i povijest gradišćanskih Hrvata uobličile su se u gotove rukopise koji se nalaze u postupku recenzije. Također je osnovan znanstveni odbor koji će koordinirati rad na povijesti Istre.

Rezultati ranije dovršenih planova objelodanjeni su u različitim izdanjima Instituta ili se nalaze u tisku odnosno u pripremi. Objelodanjena su dva sveska zbornika *Radovi*. Sv. 6 (1974) sadrži priloge J. Lučića, Iz srednjovjekovne prošlosti otoka Lastova; I. Perića, Početna postignuća dalmatinskih narodnjaka u borbi za ponarođivanje školstva; I. Karamana, Problemi kapitalističke privrede sjeverne Hrvatske u razdoblju između Nagodbe i njezine revizije (1868—1873); R. Lovrenčića, Ekonomska problematika u Supilovu »Novom listu« 1906—1914, i N. Sokolić-Jaman, Komunistička štampa u Hrvatskoj o djelatnosti Stjepana Radića (1918—1925). U sv. 7 (1975) *Radova* objelodanjeni su prilozi L. Margetića, Creske općine u svjetlu isprave od 5. listopada 1283. i pitanje kontinuiteta dalmatinskih gradskih općina; A. Šupuka, Liber baptizatorum (1581—1590), njegova antroponimna građa i osobitosti te antroponimije; Š. Peričića, Prilog poznavanju brodarstva i pomorske trgovine šibenske regije u XVIII stoljeću; D. Pavličevića, Odbori za pomaganje i bosanski prebjezi u sjevernoj Hrvatskoj tijekom bosansko-hercegovačkog ustanka, i V. Radovčić, Pokušaj kodifikacije građanskog prava u staroj Jugoslaviji (»Predosnova građanskog zakonika za kraljevinu Jugoslaviju«).

U seriji Monografija (sv. 5) tiskano je djelo I. Čizmića, Jugoslavenski iseljenički pokret u SAD i stvaranje jugoslavenske države 1918, Zagreb 1974.

U seriji Izvori nalaze se u tisku djela J. Adamčeka — I. Kampuša, Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću, te B. Stullija, Planovi za izgradnju željeznica u Hrvatskoj do 1863.* U pripremi je prvi svezak *dnevnika Maksimilijana Vrhovca* (razdoblje 1801—1809) na latinskom izvorniku i u prijevodu, te prvi svezak *korespondencije R. W. Seton Watsona* s osobama iz jugoslavenskih zemalja (razdoblje do početka I svjetskog rata). Obje knjige priređuje grupa suradnika. Potonja će biti zajedničko izdanje Instituta i Britanske akademije nauka.

Rukopisi za prvu knjigu *sinteze hrvatske povijesti* (hrvatske zemlje do doseljenja) već su dovršeni i može se očekivati da će knjiga uskoro ući u tisak. Knjiga je rezultat rada većeg broja autora, a glavni urednik je prof. dr M. Suić.

Institut nastavlja svoj rad na organiziranju znanstvenih skupova. U suradnji s Historijskim zavodom JAZU u Zagrebu, Skupštinom općine Hvar i Društvom za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije (Rijeka),

* Djelo B. Stullija, u dva sveska, izašlo je iz tiska potkraj 1975. *Redakcija*.

Institut organizira znanstveni skup o društvenim, političkim i kulturnim prilikama u Dalmaciji za vrijeme pučkog ustanka Matija Ivanića na Hvaru i Visu. Bit će to prilika da se organizirano priđe istraživanju problematike XV i XVI stoljeća u Dalmaciji. Skup će se održati na početku 1976.

Također se širi suradnja Instituta s inozemstvom, uglavnom u obliku razmjene suradnika. Ustanovama s kojima je Institut dosad surađivao pridružio se i Historijski institut Akademije nauka Njemačke demokratske republike iz Berlina. G. 1974. u Zagrebu je kao gost Instituta boravio *F. Furet*, direktor VI odjela *École des hautes études* u Parizu i održao dva predavanja o kvantitativnim metodama u istraživanju povijesti. Predavanje o slovačkom ustanku iz 1944. održao je direktor Historijskog instituta Slovačke akademije nauka iz Bratislave *J. Hrozičik*.

Ovaj prikaz rada Instituta za hrvatsku povijest možemo zaključiti konstatacijom da je Institut od svog osnivanja 1971. do danas prošao jednu neobično dinamičnu fazu. Stvorio je svoju unutrašnju organizaciju i uskoro je prestrukturirao u vezi s osnivanjem Centra za povijesne znanosti i sa zahtjevima republičkog zakona o znanstvenom radu. Okupio je oko sebe niz suradnika iz sveučilišne i drugih sredina i razvio bogatu izdavačku djelatnost. Stječe se dojam da je, nakon faze proboja, pred Institutom faza mirnog napredovanja uhodane ustanove s oformljenim kadrom vanjskih suradnika i zadatkom da, koliko to budu dopuštale financijske mogućnosti, poveća kadar suradnika u stalnom radnom odnosu.

Nikša Stančić

MEĐUNARODNI SKUP O 100-GODIŠNJICI BOSANSKO-HERCEGOVAČKOG USTANKA 1875—1878.

U Sarajevu je od 1. do 3. listopada 1975. održan međunarodni znanstveni skup o 100-godišnjici ustanka u Bosni i Hercegovini te drugim balkanskim zemljama i o istočnoj krizi 1875—78. Organizator skupa bio je Međuakademijski odbor Savjeta akademija nauka i umjetnosti SFR Jugoslavije, koji je djelovao pri Akademiji nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Predsjednik odbora bio je dr Hamdija Kapidžić, a nakon njegove smrti dr Hamdija Čemerlić.

Prvi dan je skup radio u plenumu u kojem se okupilo oko 150 znanstvenika iz svih naših republika, zatim iz SSSR-a, Grčke, SR Njemačke, Austrije, Mađarske, SAD, Italije, Bugarske, Čehoslovačke i Poljske. Uvodne referate su pročitali: Vaso Čubrilović, *Istočna kriza od 1875. do 1878. i njezino značenje za međunarodne odnose koncem 19. i u početku 20. vijeka*; Aleksej Naročnicki (Moskva), *Istočna kriza od 1875. do 1878. i velike sile (rezultati i problemi istraživanja)* i Milorad Ekmečić, *Istorijsko značenje ustanka u Bosni i Hercegovini 1875—1878.*

V. Čubrilović je uglavnom iznio rezultate svojih dosadašnjih radova uz znatne dopune i korekcije u njihovoj interpretaciji i značenju. A. L. Naročnicki je na temelju sovjetske istoriografije ocijenio dosadašnja dostignuća

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

Redakcioni odbor

*IVAN KAMPUŠ
BERNARD STULLI
JAROSLAV ŠIDAK*

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
SAVEZ POVIJESNIH DRUŠTAVA HRVATSKE